



Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

13 päivänä kesäkuuta 2019*

Ennakkoratkaisupyyntö – Sähköiset viestintäverkot ja -palvelut – Direktiivi 2002/21/EY – 2 artiklan c alakohta – Käsite ”sähköinen viestintäpalvelu” – Signaalien siirtäminen – Internetpohjainen sähköpostipalvelu – Gmail-palvelu

Asiassa C-193/18,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Oberverwaltungsgericht für das Land Nordrhein-Westfalen (Nordrhein-Westfalenin osavaltion ylempi hallintotuomioistuin, Saksa) on esittänyt 26.2.2018 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 19.3.2018, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Google LLC

vastaa

Saksan valtio,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja M. Vilaras (esittelevä tuomari) sekä tuomarit K. Jürimäe, D. Šváby, S. Rodin ja N. Piçarra,

julkisasiamies: M. Szpunar,

kirjaaja: hallintovirkamies C. Strömholm,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 13.3.2019 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Google LLC, edustajinaan H. Neumann, B. Tavakoli ja M. Wortmann, Rechtsanwälte,
- Saksan liittotasavalta, asiamiehinnään C. Mögelin ja V. Janßen,
- Saksan hallitus, asiamiehinnään T. Henze ja D. Klebs,
- Unkarin hallitus, asiamiehinnään M. Z. Fehér, ja G. Koós,
- Puolan hallitus, asiamiehenään B. Majczyna,
- Euroopan komissio, asiamiehinnään G. Braun ja L. Nicolae,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee sähköisten viestintäverkkojen ja -palvelujen yhteisestä sääntelyjärjestelmästä 7.3.2002 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2002/21/EY (puitedirektiivi) (EYVL 2002, L 108, s. 33), sellaisena kuin se on muutettuna 25.11.2009 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2009/140/EY (EUVL 2009, L 337, s. 37; jäljempänä puitedirektiivi), tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa ovat vastakkain Google LLC ja Saksan valtio ja joka koskee Bundesnetzagentur für Elektrizität, Gas, Telekommunikation, Post und Eisenbahnenin (liittovaltion sähkö-, kaasu-, televiestintä-, posti- ja rautatieverkkovirasto, Saksa) (jäljempänä BNetzA) päätöstä, jossa todettiin, että Googlen Gmail-sähköpostipalvelu on televiestintäpalvelu, minkä seurauksena kyseisen yhtiön on sakon uhalla noudatettava ilmoittamisvelvollisuuttaan.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

- 3 Puitedirektiivin johdanto-osan 10 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Teknisiä standardeja ja määräyksiä ja tietoyhteiskunnan palveluja koskevia määräyksiä koskevien tietojen toimittamisessa noudatettavasta menettelystä 22 päivänä kesäkuuta 1998 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 98/34/EY [(EYVL 1998, L 204, s. 37), sellaisena kuin se on muutettuna 20.7.1998 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 98/48/EY (EYVL 1998, L 217, s. 18)] 1 artiklassa oleva tietoyhteiskunnan palvelun määritelmä kattaa suuren joukon verkossa tapahtuvia taloudellisia toimintoja. Useimmat näistä toiminnoista eivät kuulu tämän direktiivin soveltamisalaan, koska ne eivät muodostu kokonaan tai pääosin signaalien siirtämisestä sähköisissä viestintäverkoissa. Tämä direktiivi kattaa puheensiirtopalvelun ja sähköpostin siirtopalvelun. Sama yritys, esimerkiksi Internet-palveluntarjoaja, voi tarjota sekä sähköisen viestintäpalvelun, kuten Internet-yhteyden, että tämän direktiivin soveltamisalaan kuulumattomia palveluja, kuten Internet-sisältöjen toimittamisen.”

- 4 Puitedirektiivin 2 artiklan c alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä tarkoitetaan:

– –

- c) ’sähköisellä viestintäpalvelulla’ tavallisesti korvausta vastaan suoritettuja palveluja, jotka muodostuvat kokonaan tai pääosin signaalien siirtämisestä sähköisissä viestintäverkoissa, mukaan lukien televiestintäpalvelut ja siirtopalvelut radio- ja televisiotoiminnassa käytetyissä verkoissa, mutta jättäen ulkopuolelle sähköisten viestintäverkkojen ja -palvelujen avulla siirretyt sisältöpalvelut tai sisältöä toimituksellisessa valvonnassaan pitävät palvelut; kyseinen palvelu ei käsitä myöskään direktiivin [98/34] ensimmäisessä artiklassa määriteltyjä tietoyhteiskunnan palveluja, jotka eivät muodostu kokonaan tai pääosin signaalien siirtämisestä sähköisissä viestintäverkoissa;

- 5 Puitedirektiivin 8 artiklassa, jonka otsikko on ”Yleiset tavoitteet ja sääntelyperiaatteet”, säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kansalliset sääntelyviranomaiset toteuttavat tässä direktiivissä ja erityisdirektiiveissä määritellyjä sääntelytehtäviään hoitaessaan kaikki aiheelliset toimenpiteet, joilla pyritään 2, 3 ja 4 kohdassa säädettyihin tavoitteisiin. Toimenpiteiden on oltava oikeasuhteisia näihin tavoitteisiin nähden.

Jollei taajuuksia koskevassa 9 artiklassa toisin säädetä, jäsenvaltioiden on pyrittävä kaikin tavoin välttämään sitoutumista yksittäisiin tekniikoihin ja varmistettava suorittaessaan tässä direktiivissä ja erityisdirektiiveissä säädettyjä sääntelytehtäviä ja erityisesti niitä tehtäviä, joiden tarkoituksena on varmistaa tehokas kilpailu, että kansalliset sääntelyviranomaiset toimivat samoin.

--

2. Kansallisten sääntelyviranomaisten on edistettävä kilpailua sähköisten viestintäverkkojen, sähköisten viestintäpalvelujen ja niiden liitännäistoimintojen ja -palvelujen tarjoamisessa muun muassa

--

b) varmistamalla, ettei kilpailu sähköisen viestinnän alalla, sisällön siirto mukaan lukien, vääristy tai ettei sitä rajoiteta;

--

4. Kansallisten sääntelyviranomaisten on edistettävä Euroopan unionin kansalaisten etuja muun muassa

--

b) varmistamalla kuluttajille korkeatasoinen suoja heidän asioidessaan palvelujen tarjoajien kanssa erityisesti siten, että käytettävissä on yksinkertaisia ja kustannuksiltaan edullisia riitojenratkaisumenettelyjä, joista vastaa asianomaisista osapuolista riippumaton elin;

c) vaikuttamalla osaltaan korkeatasoisen henkilötietojen ja yksityisyyden suojan varmistamiseen;

--”.

Saksan oikeus

- 6 Televiestinnästä 22.6.2004 annetun lain (Telekommunikationsgesetz, BGBl. 2004 I, s. 1190), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasiassa (jäljempänä TKG), 3 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Tässä laissa tarkoitetaan

--

17a ’yleisesti saatavilla olevilla televiestintäpalveluilla’ televiestintäpalveluja, jotka ovat yleisön käytettävissä

--

22. 'televiestinnällä' teknistä toimenpidettä, jossa signaaleja lähetetään, välitetään ja vastaanotetaan televiestintävälineillä
23. 'televiestintävälineillä' laitteita ja teknisiä järjestelmiä, joilla viesteiksi tunnistettavia elektromagneettisia tai optisia signaaleja voidaan lähettää, siirtää, välittää, vastaanottaa, ohjata tai hallita
24. 'televiestintäpalveluilla' tavallisesti korvausta vastaan suoritettuja palveluja, jotka muodostuvat kokonaan tai pääosin signaalien siirtämisestä televiestintäverkoissa, mukaan lukien siirtopalvelut radiotoiminnassa käytetyissä verkoissa

--

27. 'televiestintäverkolla' siirtojärjestelmien kokonaisuutta sekä soveltuvin osin kytkentä- tai reitityslaitteistoa ja muita välineitä – myös verkkoelementtejä, jotka eivät ole aktiivisia – joilla voidaan siirtää signaaleja johtojen välityksellä, radioteitse, optisesti tai muulla sähkömagneettisella tavalla, mukaan luettuina satelliittiverkot, kiinteät – piiri- ja pakettikytkentäiset, mukaan luettuna internet – ja maanpäälliset matkaviestintäverkot, sähkökaapelijärjestelmät siinä määrin kuin niitä käytetään signaalinsiirtoon, radio- ja televisiolähetysiin käytetyt verkot sekä kaapelitelevisioverkot riippumatta siitä, minkä tyyppistä informaatiota niissä siirretään

--”

- 7 TKG:n 6 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Jokaisen, joka liiketoimintatarkoituksessa ylläpitää yleisiä televiestintäverkkoja tai tarjoaa yleisesti saatavilla olevia televiestintäpalveluja, on ilmoitettava välittömästi sääntelyviranomaiselle toimintansa aloittamisesta, muuttamisesta tai päättämisestä sekä yhtiötään koskevista muutoksista. Ilmoittaminen on tehtävä kirjallisesti.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 8 Google on yhtiö, jonka kotipaikka on Amerikan Yhdysvalloissa ja joka tarjoaa muun muassa samannimisen internethakukoneen ja Gmailiksi kutsutun internetpohjaisen sähköpostipalvelun, joka toimii Saksassa tällä erää nimellä GoogleMail.
- 9 Googlega Saksassa myös internetiin liitetty oma verkkoinfrastruktuuri ja erityisesti joitakin metropolialueita yhdistäviä laajakaistayhteyksiä.
- 10 Gmail on niin sanottu over-the-top (OTT) -palvelu, jota voidaan käyttää internetissä ilman perinteisen viestintäoperaattorin toimenpiteitä.
- 11 Gmail tarjoaa käyttäjilleen palvelun, joka mahdollistaa muun muassa sähköpostiviestien sekä tietojen lähettämisen ja vastaanottamisen internetissä. Kyseistä palvelua käyttäköseen käyttäjän on etukäteen avattava sähköpostitili, jolloin hän saa osoitteen, jolla hänet yksilöidään sähköpostiviestien lähettäjäksi ja vastaanottajaksi. Käyttäjä pääsee mainittuun palveluun kirjautumalla tililleen joko suoraan Googlen ylläpitämällä internetsivulla (<https://mail.google.com>) käyttämällä selainta, jolla hän pääsee käyttöliittymään, joka mahdollistaa sähköpostiviestien lähetyksen ja vastaanottotoimintojen käyttämisen mutta myös sähköpostiviestien kirjoittamisen, tallentamisen tai lajittelun, tai päätelaitteelleen asennettavalla sähköpostiohjelmalla (e-Mail client).

- 12 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin esittää, että Gmail-palvelun yhteydessä sähköpostiviestien ja tietojen sisältöä ei muuteta vaan jaetaan useisiin erillisiin tietopaketteihin, jotka siirretään vastaanottajalle sähköpostipalveluja varten standardoitujen yhteyskäytäntöjen, kuten Transmission Control Protocol – Internet Protocol (TCP-IP) ja Simple Mail Transfer Protocol (SMTP), mukaisesti. Tekniseltä kannalta käyttäjä laatii joko selaimessaan tai e-Mail client -ohjelmistossaan sähköpostiviestin sisällön ja määrittää sen vastaanottajan tai vastaanottajat, välittää viestin Googlle käynnistämällä lähettämismenettelyyn.
- 13 Mainitun viestin välittämiseksi sen vastaanottajalle Google käyttää sähköpostipalvelun palvelimia, jotka tekevät tarpeellisen tietojenkäsittelyn vastaanottajapalvelimen yksilöimiseksi Domain Name Systemin (DNS) (nimipalvelujärjestelmä, DNS) avulla ja lähettää tietopaketit. Pakettien kolmansien hallinnoimien internetin eri osaverkkojen kautta kulkeva reitti on dynaaminen ja voi jatkuvasti muuttua ilman, että käyttäjä, jolta lähetys on alun perin lähtöisin, tietää tästä tai voi hallita tätä. Vastaanottovaiheessa määränpääpalvelin tallentaa sähköpostiviestin ja säilyttää sen sähköpostilaatikossa, johon vastaanottaja pääsee eri tavoin. Sähköpostiviestien internetissä kulkema reitti voi olla lyhyempi, jos ne kulkevat saman palvelujentarjoajan käyttäjien välillä.
- 14 BNetzA:n mukaan Gmail on TKG:n 6 §:n 1 momentissa, luettuna yhdessä TKG:n 3 §:n 24 momentin kanssa, tarkoitettu ”televiestintäpalvelu”, ja siihen sovelletaan näin velvollisuutta ilmoittaa toiminnasta kyseiselle virastolle.
- 15 Niinpä BNetzA totesi 2.7.2012 tekemällään päätöksellä TKG:n 126 §:n nojalla muodollisesti, että Google harjoitti Gmailin kautta televiestintäpalvelua, ja määräsi sen noudattamaan sakon uhalla TKG:ssä säädettyä ilmoittamisvelvollisuutta. Googlen kyseisestä päätöksestä tekemä oikaisuvaatimus hylättiin perusteettomana BNetzA:n 22.12.2014 tekemällä päätöksellä.
- 16 Google valitti 23.1.2015 Verwaltungsgericht Kölniin (Kölnin hallintotuomioistuin, Saksa) ja vaati viimeksi mainitun päätöksen kumoamista, mutta valitus hylättiin 11.11.2015 annetulla tuomiolla.
- 17 Kyseinen tuomioistuin katsoi nyt käsiteltävässä asiassa, että Gmail oli TKG:n 6 §:n 1 momentissa, luettuna yhdessä kyseisen lain 3 §:n 24 momentin kanssa, tarkoitettu ”televiestintäpalvelu” eli tavallisesti korvausta vastaan suoritettava palvelu, joka muodostuu kokonaan tai pääosin signaalien siirtämisestä sähköisissä viestintäverkoissa. Kyseisen tuomioistuimen mukaan kyseisen määritelmän keskeinen kriteeri eli ”signaalien siirtäminen” liittyy läheisesti käsitteeseen ”televiestintä”, joka määritellään TKG:n 3 §:n 22 momentissa tekniseksi toimenpiteeksi, jossa signaaleja lähetetään, välitetään ja vastaanotetaan televiestintävälineillä, jotka puolestaan määritellään TKG:n 3 §:n 23 momentissa laitteiksi ja teknisiksi järjestelmiksi, joilla viesteiksi tunnistettavia elektromagneettisia tai optisia signaaleja voidaan lähettää, siirtää, välittää, vastaanottaa, ohjata tai hallita.
- 18 Verwaltungsgericht Köln (Kölnin hallintotuomioistuin) nimittäin katsoi, että Google mahdollistaa Gmail-palvelun käyttäjille sähköpostiviestinnän internetissä internetpohjaisen käyttöliittymän tai internetiin liitetyle päätelaitteelle asennettavan e-Mail client -ohjelmiston avulla. Se, että ”signaalien siirtäminen” tapahtuu pääasiallisesti avoimessa internetissä ja että niitä siirtävät näin ollen internetyhteyksien tarjoajat eikä Google itse, ei ole sen mukaan esteenä Gmailin luokittelemiselle televiestintäpalveluksi. Googlen voidaan sen mukaan katsoa vastaavan internetyhteyksien tarjoajien suorittamasta signaalien siirtämisestä, koska se käyttää todellisuudessa tätä signaalien siirtämispalvelua omien tavoitteidensa saavuttamiseksi ja erityisesti koska se tietojenkäsittelypalveluillaan edesauttaa olennaisesti televiestintäprosessin toimintaa. Kyseisen tuomioistuimen mukaan siihen, koostuuko palvelu kokonaan tai pääosin signaalien siirtämisestä, vastaamiseksi ei ole aiheellista suorittaa pelkästään teknisiin seikkoihin rajoittuvaa arviointia. Signaalien siirtämistä koskeva palvelu on sen mukaan Gmailin keskeinen osatekijä. Laadullisessa arvioinnissa etusijalla on sen mukaan tilan ylittävä viestintä muiden käyttäjien kanssa ja näin ollen itse televiestintäprosessi, kun taas palvelun sisällön muilla osatekijöillä ei ole itsenäistä merkitystä.

- 19 Mainittu tuomioistuin katsoo myös, että Googlen siviilioikeudellinen vastuu käyttäjiä kohtaan internetyhteyksien tarjoajien suorittamasta signaalien siirtämispalvelusta ei ole ratkaiseva, ja esittää, että Gmail-palvelua tarjotaan korvausta vastaan. Sen mukaan on nimittäin niin, että vaikka sähköpostipalveluja tarjotaan ainakin perusversiona käyttäjälle ilmaiseksi, ne kuitenkin rahoitetaan tavanomaisesti mainoksilla tai muilla välillisillä tuloilla.
- 20 Google on valittanut Verwaltungsgericht Kölnin tuomiosta ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen eli Oberverwaltungsgericht für das Land Nordrhein-Westfaleniin (Nordrhein-Westfalenin osavaltion ylempi hallintotuomioistuin, Saksa).
- 21 Google on esittänyt ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa, ettei Gmail ole televiestintäpalvelu, koska kyseisessä palvelussa ei tuoteta signaaleja. Sähköpostipalveluna Gmailiin liittyy toki muiden OTT-palvelujen, kuten esimerkiksi verkkopankkioperaatioiden, tavoin signaalien siirtämistä. Signaaleja ei kuitenkaan siirrä Google itse vaan internetyhteyksien tarjoajat huolehtivat siitä sekä tietojen siirtämiseen Gmailin käyttäjien ja Googlen sähköpostipalvelinten välillä liittyvän signaalien siirtämisen että tietojen siirtämiseen Googlen sähköpostipalvelinten ja muiden sähköpostipalvelujen palvelinten välillä liittyvän signaalien siirtämisen osalta. Google ei myöskään ole vastuussa signaalien siirtämistä koskevasta palvelusta, koska tällainen siirtäminen tapahtuu avoimessa internetissä niin sanotun best effort -periaatteen mukaisesti. Se ei näin ollen voi tosiasiallisesti eikä oikeudellisesti hallita signaalien siirtämisprosessia.
- 22 Google esittää myös, ettei sillä, että se itse ylläpitää omaa verkkoinfrastruktuuria osana internetiä, ole tältä osin tosiasiallista eikä oikeudellista merkitystä. Infrastruktuuri on sen mukaan otettu käyttöön ennen kaikkea runsaasti tiedonsiirtokapasiteettia vaativia palveluja, kuten Google-hakuja ja YouTubea, varten, eikä se ole tarpeen Gmailin toiminnan kannalta, vaikka sitä voidaan käyttää siihenkin. Se korostaa vielä, ettei Gmailia pääsääntöisesti tarjota korvausta vastaan vaan se on käyttäjien käytettävissä ilmaiseksi ja se rahoitetaan vain pieneltä osin Gmailin internetsivustolle sijoitetuilla mainoksilla.
- 23 BNetzA esittää, että televiestintäpalveluksi luokittelemiseksi tarjottavan palvelun kohteena on sen teknisen toiminnan osalta oltava pääasiallisesti signaalien siirtäminen. Gmailin tilanne on tällainen, koska sähköpostien siirtäminen lähettäjältä vastaanottajalle on mahdollista vain signaalien siirtämisen avulla. Sen mukaan ei ole välttämätöntä, että palveluntarjoaja itse siirtää signaalit tai edes valvoo kolmannen suorittamaa signaalien siirtämistä. Ratkaisevaa on sen mukaan itse signaalien siirtämisen olemassaolo teknisenä osatekijänä.
- 24 Se lisää, että vaikka edellytyksenä olisi kolmannen suorittaman signaalien siirtämisen valvonta, edellytys täyttyisi, sillä Google ylläpitää omia sähköpostipalvelimiaan. Sähköpostipalvelimet nimittäin antavat sähköpostiosoitteille fyysiset Internet Protocol (IP) (IP-yhteyshälytys) -osoitteet, Google varmistaa sähköpostin lähettäjän ja tarpeen mukaan myös vastaanottajan salasanan, sähköpostiosoitteen tai tunnusluvun avulla ja ohjaa signaalien siirtämistä internetyhteyshälytyksillä, joita käytetään siinä määrin, että hallinta mahdollistuu. Googlella on vielä itsellään oma internetiin liitetty verkkoinfrastruktuuri, jota käytetään myös Gmailin edellyttämään signaalien siirtämiseen.
- 25 Tässä tilanteessa Oberverwaltungsgericht für das Land Nordrhein-Westfalen on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Onko [puitedirektiivin] 2 artiklan c alakohdassa käytettyä ilmaisua ”palvelu[t], jotka muodostuvat kokonaan tai pääosin signaalien siirtämisestä sähköisissä viestintäverkoissa” tulkittava siten, että se kattaa tai voi kattaa myös internetpohjaiset sähköpostipalvelut, joita tarjotaan avoimessa internetissä ja joilla ei välitetä yhteyttä internetiin?
- a) Onko kyseistä ilmaisua tulkittava erityisesti siten, että signaalien siirtämisenä on pidettävä jo sitä tietoteknistä prosessointisuoritusta, jonka tällaisen sähköpostipalvelun tuottaja suorittaa sähköpostipalvelimillaan liittämällä asianosaisten fyysisten päätelaitteiden IP-osoitteet

sähköpostiosoitteille ja välittämällä avoimeen internetiin, tai – toisinpäin – vastaanottamalla, IP-paketteihin hajautetut sähköpostiviestit internet-yhteyksikäytäntövalikoimaan kuuluvien eri yhteyksikäytäntöjen avulla, vai onko signaalien siirtämisenä pidettävä vasta sitä näiden IP-pakettien välittämistä internetissä, jonka suorittavat internetyhteyksien tarjoajat?

- b) Onko kyseistä ilmaisua tulkittava erityisesti siten, että avoimessa internetissä tapahtuvan IP-paketteihin hajautettujen sähköpostiviestien välittämisen, jonka suorittavat internetyhteyksien tarjoajat, voidaan katsoa tapahtuvan tällaisen sähköpostipalvelun tuottajan lukuun, jolloin myös tämä tarjoaa tältä osin palvelua, joka muodostuu signaalien siirtämisestä? Millaisten edellytysten on täyttyvä, jotta tällainen tuottajan lukuun lukeminen on tarvittaessa mahdollinen?
- c) Siinä tapauksessa, että tällaisen sähköpostipalvelun tuottaja siirtää signaaleja itse tai että internetyhteyksien tarjoajien signaalinsiirtosuorituksen voidaan joka tapauksessa katsoa tapahtuvan kyseisen palveluntuottajan lukuun: voidaanko kyseistä käsitettä tulkita erityisesti siten, että tällainen sähköpostipalvelu muodostuu myös ”kokonaan tai pääosin” signaalien siirtämisestä huolimatta palvelun mahdollisista lisätoiminnoista, kuten sähköpostiviestien laatimisesta, tallentamisesta ja järjestämisestä tai yhteystietojen hallinnasta, ja huolimatta palveluntuottajan eri toimintoihin käyttämistä teknisistä resursseista, koska palvelun ensisijainen tarkoitus on viestintä, kun palvelua tarkastellaan funktionaalisesti käyttäjän näkökulmasta?
- 2) Siinä tapauksessa, että ensimmäisessä kysymyksessä mainittua käsitettä on tulkittava siten, että se ei lähtökohtaisesti sisällä internetpohjaisia sähköpostipalveluja, joita tarjotaan avoimessa internetissä ja joilla ei välitetä yhteyttä internetiin: voiko kyseinen käsite kuitenkin poikkeuksellisesti sisältää tilanteen, jossa tällaisen palvelun tuottajalla on myös omia, internetiin yhdistettyjä sähköisiä viestintäverkkojaan, joita voidaan joka tapauksessa käyttää myös sähköpostipalvelua varten? Millaisten edellytysten on täyttyvä, jotta tällainen tulee mahdollisesti kysymykseen?
- 3) Miten [puitedirektiivin] 2 artiklan c alakohdassa käytettyä ilmaisua ’tavallisesti korvausta vastaan’ on tulkittava?
- a) Edellyttääkö kyseinen ilmaisu erityisesti, että käyttäjät maksavat maksun, vai voiko korvaus olla myös muu käyttäjien suorittama vastasuoritus, jolla on palvelun tuottajalle taloudellista merkitystä, esimerkiksi sellainen, että käyttäjät aktiivisesti antavat käytettäväksi henkilötietoja tai muita tietoja tai että palvelun tuottaja kerää näitä tietoja muulla tavalla palvelun käyttämisen yhteydessä?
- b) Edellyttääkö kyseinen ilmaisu erityisesti, että korvauksen on välttämättä oltava palvelusuorituksen vastaanottajan suorittama, vai voiko myös se riittää, että palvelun rahoittavat osin tai kokonaan kolmannet, esimerkiksi palveluntarjoajan internetsivuilla esitetyillä mainoksilla?
- c) Viittaako erityisesti ilmaisu ’tavallisesti’ tässä yhteydessä olosuhteisiin, joissa konkreettisen palvelun tuottaja suorittaa kyseisen palvelun, vai olosuhteisiin, joissa samanlaisia tai niihin rinnastettavia palveluja yleisesti suoritetaan?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen ja toinen ennakkoratkaisukysymys

- 26 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuun tiedustelelee ensimmäisellä ja toisella kysymyksellään, jotka voidaan tutkia yhdessä, olennaisilta osin sitä, onko puitedirektiivin 2 artiklan c alakohtaa tulkittava siten, että Googlen tarjoaman Gmail-palvelun kaltainen internetpohjainen sähköpostipalvelu, joka ei käsitä internetyhteyttä, on palvelu, joka muodostuu kokonaan tai pääosin signaalien siirtämisestä sähköisissä viestintäverkoissa, kun otetaan huomioon mainitun palvelun tarjoajan sähköpostipalvelimillaan suorittama tietojenkäsittely, kun se yhtäältä liittyy päätelaitteiden IP-osoitteet

sähköpostiosoitteisiin ja toisaalta saattaa sähköpostiviesteihin liittyviä tietopaketteja avoimeen internetiin tai vastaanottaa niitä. Siltä varalta, että vastaus on kieltävä, se kysyy myös, voidaanko – ja jos, niin millä edellytyksin – tällaisen internetpohjaisen sähköpostipalvelun tarjoajan katsoa kuitenkin suorittavan signaalien siirtämisen tai vastaavan siitä, koska se ylläpitää lisäksi omia internetiin liitettyjä sähköisiä viestintäverkkoja, joita voidaan käyttää mainittua palvelua varten.

- 27 Aluksi on muistutettava, että käsite ”sähköinen viestintäpalvelu” määritellään puitedirektiivin 2 artiklan c alakohdassa positiivisesti ja negatiivisesti ja että kyseinen määritelmä toistetaan vastaavanlaisin sanamuodoin kilpailusta sähköisten viestintäverkkojen ja -palvelujen markkinoilla 16.9.2002 annetun komission direktiivin 2002/77/EY (EYVL 2002, L 249, s. 21) 1 artiklan 3 alakohdassa (ks. tuomio 7.11.2013, UPC Nederland, C-518/11, EU:C:2013:709, 36 ja 37 kohta).
- 28 Puitedirektiivin 2 artiklan c alakohdassa nimittäin määritellään ensimmäiseksi sähköisellä viestintäpalvelulla tarkoitettavan ”tavallisesti korvausta vastaan suoritettuja palveluja, jotka muodostuvat kokonaan tai pääosin signaalien siirtämisestä sähköisissä viestintäverkoissa, mukaan lukien televiestintäpalvelut ja siirtopalvelut radio- ja televisiotoiminnassa käytetyissä verkoissa”.
- 29 Samassa säännöksessä täsmennetään toiseksi, että käsitteen ”sähköinen viestintäpalvelu” ulkopuolelle jäävät yhtäältä ”sähköisten viestintäverkkojen ja -palvelujen avulla siirretyt sisältöpalvelut tai sisältöä toimituksellisessa valvonnassaan pitävät palvelut”, eikä se sisällä toisaalta myöskään ”[direktiivin 98/34] ensimmäisessä artiklassa määriteltyjä tietoyhteiskunnan palveluja, jotka eivät muodostu kokonaan tai pääosin signaalien siirtämisestä sähköisissä viestintäverkoissa”.
- 30 Puitedirektiivin johdanto-osan viidennestä perustelukappaleesta ilmenee tältä osin muun muassa, että televiestinnän, tiedotusvälineiden ja tietotekniikan lähentymisen vuoksi kaikkien siirtoverkkojen ja -palvelujen tulisi kuulua samaan sääntelyjärjestelmään, jota laadittaessa on välttämätöntä, että siirron sääntely erotetaan sisällön sääntelystä.
- 31 Kuten unionin tuomioistuin on jo todennut, sähköisiin viestintäpalveluihin sovellettavassa uudessa säännöstössä, erityisesti puitedirektiivissä ja direktiivissä 2002/77, erotetaan selkeästi toisistaan sisällön tuotanto, johon kuuluu toimituksellinen vastuu, ja sisällön siirto, johon ei sisälly mitään toimituksellista vastuuta, ja sisältö ja sen siirto kuuluvat eri sääntelyjärjestelmiin, joilla on omat tavoitteensa (ks. vastaavasti tuomio 7.11.2013, UPC Nederland, C-518/11, EU:C:2013:709, 41 kohta ja tuomio 30.4.2014, UPC DTH, C-475/12, EU:C:2014:285, 36 kohta).
- 32 Unionin tuomioistuin on myös todennut, että sisältyäkseen käsitteeseen ”sähköinen viestintäpalvelu” palvelun on käsitettävä signaalien siirtäminen, ja täsmennyksenä, ettei sillä, että signaalien siirtäminen tapahtuu sellaisen laitteiston välityksellä, joka ei kuulu palvelujen tarjoajalle, ole merkitystä palvelun luonteen määrittämisen kannalta, sillä tässä yhteydessä merkitystä on ainoastaan sillä, että kyseinen palvelujen tarjoaja on loppukäyttäjiä kohtaan vastuussa signaalien siirtämisestä, mikä takaa viimeksi mainituille niiden tilaaman palvelun toimittamisen (tuomio 30.4.2014, UPC DTH, C-475/12, EU:C:2014:285, 43 kohta).
- 33 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisupyynnöstä sekä unionin tuomioistuimelle esitetyistä kirjallisista huomautuksista ilmenee, että Google tarjoaa muiden palvelujen ohella sähköpostipalvelua (Gmail), joka mahdollistaa Gmail-sähköpostitilin haltijalle sähköpostiviestien lähettämisen ja vastaanottamisen joko internetselaimen avulla käyttämällä Googlen tätä varten laatimaa käyttöliittymää tai e-Mail client -ohjelmistolla. Pääasiassa on kyse kuitenkin vain internetpohjaisesta sähköpostipalvelusta.

- 34 On riidatonta, että Gmailin kaltaisen internetpohjaisen sähköpostipalvelun tarjoaja siirtää signaaleja. Google on unionin tuomioistuimessa käydyssä istunnossa vahvistanut, että osana sähköpostipalveluaan se sähköpostipalvelintensa avulla saattaa Google-sähköpostitilin haltijoiden lähettämiin sähköpostiviesteihin liittyviä tietopaketteja avoimeen internetiin ja vastaanottaa heidän saamiinsa sähköpostiviesteihin liittyviä tietopaketteja sieltä.
- 35 Tästä ei voida kuitenkaan päätellä, että Googlen toimenpiteet internetpohjaisen sähköpostipalvelunsa toiminnan varmistamiseksi olisivat puitedirektiivin 2 artiklan c alakohdassa tarkoitettu ”sähköinen viestintäpalvelu”, koska kyseinen palvelu ei muodostu kokonaan tai pääosin signaalien siirtämisestä sähköisissä viestintäverkoissa.
- 36 Kuten Euroopan komissio on muun muassa kirjallisissa huomautuksissaan esittänyt, yhtäältä sähköpostiviestien lähettäjien ja vastaanottajien käyttämät internetyhteyksien tarjoajat ja mahdollisesti internetpohjaisten sähköpostipalvelujen tarjoajat sekä toisaalta avoimen internetin muodostavien eri verkkojen ylläpitäjät huolehtivat olennaisilta osin kaikkien internetpohjaisten sähköpostipalvelujen toiminnan edellyttämästä signaalien siirtämisestä ja vastaavat siitä 30.4.2014 annetussa tuomiossa UPC DTH (C-475/12, EU:C:2014:285, 43 kohta) tarkoitetulla tavalla.
- 37 Se, että internetpohjaisen sähköpostipalvelun tarjoaja osallistuu aktiivisesti viestien lähettämisen ja vastaanottamistoimintoihin joko liittämällä sähköpostiosoitteisiin niitä vastaavat päätelaitteiden IP-osoitteet tai jakamalla mainitut viestit tietopaketeiksi ja saattamalla ne avoimeen internetiin tai vastaanottamalla ne avoimesta internetistä viestien välittämiseksi niiden vastaanottajille, ei riitä siihen, että mainitun palvelun katsottaisiin muodostuvan tekniseltä kannalta puitedirektiivin 2 artiklan c alakohdassa tarkoitettuna tavalla ”kokonaan tai pääosin signaalien siirtämisestä sähköisissä viestintäverkoissa”.
- 38 Ellei ilmene muita seikkoja, joilla voitaisiin osoittaa Googlen olevan Gmail-sähköpostitilien haltijoita kohtaan vastuussa palvelun toimivuuden edellyttämästä signaalien siirtämisestä – mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tutkittava –, Gmail-sähköpostipalvelua ei voida näin ollen pitää puitedirektiivin 2 artiklan c alakohdassa tarkoitettuna ”sähköisenä viestintäpalveluna”.
- 39 Tätä päätelmää ei voida saattaa kyseenalaiseksi sillä perusteella, että Google ylläpitää Saksassa omia sähköisiä viestintäverkkojaan.
- 40 Se, että Googlen on omien sähköisten viestintäverkkojensa ylläpitäjänä katsottava tarjoavan sähköisiä viestintäpalveluja ja että siihen voidaan sellaisena soveltaa sähköisiä viestintäverkkoja ja -palveluja koskevista valtuutuksista 7.3.2002 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2002/20/EY (valtuutusdirektiivi) (EYVL 2002, L 108, s. 21), sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 2009/140, 3 artiklan 2 ja 3 kohdassa tarkoitettua ilmoittamisvelvollisuutta, ei voi tarkoittaa, että kaikki sen tarjoamat internetpohjaiset palvelut olisi myös luokiteltava tällaisiksi, vaikka ne eivät muodostuisi kokonaan tai pääosin signaalien siirtämisestä.
- 41 Ensimmäiseen ja toiseen kysymykseen on edellä esitetyn perusteella vastattava, että puitedirektiivin 2 artiklan c alakohta on tulkittava siten, että Googlen tarjoaman Gmail-palvelun kaltainen internetpohjainen sähköpostipalvelu, joka ei käsitä internetyhteyttä, ei muodostu kokonaan tai pääosin signaalien siirtämisestä sähköisissä viestintäverkoissa eikä näin ollen ole kyseisessä säännöksessä tarkoitettu ”sähköinen viestintäpalvelu”.

Kolmas ennakkoratkaisukysymys

- 42 Kun otetaan huomioon ensimmäiseen ja toiseen kysymykseen annettava vastaus, kolmanteen kysymykseen ei ole tarpeen vastata.

Oikeudenkäyntikulut

- 43 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (neljäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Sähköisten viestintäverkkojen ja -palvelujen yhteisestä sääntelyjärjestelmästä 7.3.2002 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2002/21/EY (puitedirektiivi), sellaisena kuin se on muutettuna 25.11.2009 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2009/140/EY, 2 artiklan c alakohtaa on tulkittava siten, että Google LLC:n tarjoaman Gmail-palvelun kaltainen internetpohjainen sähköpostipalvelu, joka ei käsitä internetyhteyttä, ei muodostu kokonaan tai pääosin signaalien siirtämisestä sähköisissä viestintäverkoissa eikä näin ollen ole kyseisessä säännöksessä tarkoitettu ”sähköinen viestintäpalvelu”.

Allekirjoitukset